

**дефектолошка стручно-научна
проблематика**

**АНАЛИЗА НА ИНТЕРАКЦИЈАТА МЕЃУ
НАСТАВНИЦИТЕ И УЧЕНИЦИТЕ ВО
ИНКЛУЗИВНАТА УЧИЛНИЦА - СТУДИЈА
НА ДЕТЕ СО КОХЛЕАРЕН ИМПЛАНТАНТ**

*Зора ЈАЧОВА¹
Александра КАРОВСКА²*

Филозофски факултет
Институт за дефектологија ¹
Последипломец на
Институтот за дефектологија ²

Примено 08-02-2009
Прифатено 16-03-2009
UDK: 376.353-053.5

Резиме

Воспитно-образовниот систем во Македонија неминовно се насочува кон современите европски стандарди и модели на инклузивна едукација. Тоа се прави преку иницирање и применување иновации во самото образование.

Инклузијата на децата со оштетен слух не е поврзана само со нивно сместување во училиштата. Во едно инклузивно училиште квалитетно образование може да се обезбеди само во образовна средина која е пријателски расположена кон децата и процесот на учење и каде што различноста е прифатена и препознаена како процес на збогатување на сите вклучени индивидуи. Треба да бидат акцентирани социјалните аспекти на процесот на учење. Ова вклучува дијалог меѓу наставниците и другите наставници, наставниците и директорите на училиштата, меѓу наставниците и децата со оштетен слух и дијалог со родителите. Наставниците треба да бидат чувствителни за потребите и интересите на децата и треба да спроведуваат флексибилно менаџирање на училиницата.

Адреса за кореспонденција:

Зора ЈАЧОВА

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“,
Филозофски факултет
Институт за дефектологија
Бул. „Крсте Мисирков“ бб,
1000 Скопје, Р. Македонија
e-mail: zorajacova@hotmail.com

**special education-professional
and scientific issues**

**ANALYSES OF THE TEACHER-PUPIL
INTERACTION WITHIN THE INCLUSIVE
CLASSROOM-CASE STUDY OF A CHILD
WITH A COCHLEAR IMPLANT**

*Zora JACHOVA¹
Aleksandra KAROVSKA²*

Faculty of Philosophy - Institute for Special
Education and Rehabilitation ¹
Postgraduate student on the Institute for Special
Education and Rehabilitation ²

Received 08-02-2009

Accepted 16-03-2009

Original article

Abstract

The educational system in Macedonia is directed towards the modern European standards and models of inclusive education. This is done by initiation and implementation of the innovations in the education.

The inclusion of the children with impaired hearing is not connected only with their placement in the schools. In an inclusive school, quality education can be assured only in educational surrounding that is friendly towards the children and the learning process, where the difference is accepted and acknowledged as process for enrichment of all the persons involved. The social aspects of the learning process should be accentuated. This includes a dialogue between the teacher and the other teachers, the teacher and head masters of the schools, between the teacher and the children with impaired hearing and a dialogue with the parents. The teachers should take in consideration the children's needs and interests and they should be able to conduct a flexible management of the classroom.

Corresponding Address:

Zora JACHOVA

“St Cyril and Methodius” University,
Faculty of Philosophy
Institute for Special Education and Rehabilitation
Bull. Krste Misirkov bb,
1000 Skopje, Republic of Macedonia
e-mail: zorajacova@hotmail.com

Клучни зборови: деца со оштетен слух, инклузивно училиште, наставници во инклузивните училишта.

Вовед

Главните причини за бариерите во учењето и партиципацијата на децата со оштетен слух можат да се најдат во опкружувањето. Ова може да се случи како резултат на негативните ставови кон децата, погрешното разбирање на процесот на активно учење, премногу ригидниот систем и наставни програми, несоодветно адаптираните пристапи кон методите на подучување, несоодветниот пристап кон образовната средина итн.

Општеството има обврска да ги образува сите деца. Постојат одредени идеални услови за образовната средина и карактеристики на наставникот кои придонесуваат за успешноста на овој процес. Прво, *средината* во која се случува образованието треба да се приспособи на детето, да развие позитивна слика за себе и да овозможи најдобар курикулум. *Наставниците* во образовната средина треба да ја земат предвид различноста на децата, да одржуваат добра основа на знаење и да ја унапредуваат праксата на децата. *Децата* треба да бидат ученици полни со оптимизам и одредени способности. Овие услови треба да бидат прифатливи без разлика дали станува збор за редовно училиште или училиште за глуви. Детските потреби и способности треба да ја диктираат соодветната образовна средина во која ќе се одвива учењето. Кога училиштето и родителите ќе соработуваат во процесот на донесување на одлуки, ќе бидат реализирани детските посебни интереси и барања. (2)

Метод

При дефинирањето на проблемот на истражување се одлучивме за контекстуален проблем, со цел да добиеме информации кои ја опишуваат ситуацијата и тешкотиите со кои се сретнуваат децата со кохлеарен имплантант во определен контекст, во Република Македонија.

Истражувањето коешто ние го спроведовме всушност беше акцино истражување. **Акциното истражување** се спроведува од

Key words: children with impaired hearing, inclusive school, inclusive school teachers.

Introduction

The main reasons for the barriers in learning and participation of the children with impaired hearing can be found in the surrounding. This can happen as a result of the negative attitudes towards the children, misunderstanding of the process of active learning, too rigid system and curriculum, inadequate adaptation of the learning methods, inappropriate approach towards the educational environment etc.

The society has a commitment to educate all the children. There are certain ideal conditions for the educational environment and the teacher's characteristics that contribute to the success of this process. First of all, the *environment* in which the education occurs should be adapted to the child to develop a positive self image and to enable the most appropriate curriculum. The *teachers* in the educational environment should take in consideration the diversity of the children, to maintain good basis for learning and to improve the children's practice. The *children* should be pupils full with optimism and certain abilities. These conditions should be acceptable regardless whether it is a regular school or a school for deaf. The children's needs and abilities should dictate the appropriate educational environment in which the learning process will take place. When the school and the parents will cooperate in the decision making process, the children's special interests and requests will be implemented. (2)

Method

During the selection of the problem we decided for contextual one with the purpose to gain information that describe the situation, the difficulties that the pupils with Cochlear implant interface in a certain context, in Republic of Macedonia.

The research that we conducted was actually an action research. **The action research** is conducted by one or more individuals or groups

една или повеќе индивидуи или групи со цел решавање на некој проблем или собирање на информации со цел да се подобри постоечката практика. За да се постигне максимална успешност акционото истражување треба да резултира со **акционен план** или **развивање на стратегии за работа**, кои во идеална ситуација би биле имплементирани и понатаму евалуирани.

Ние се одлучивме да спроведеме партиципаторно акционо истражување. Партиципаторното акционо истражување иако го дели фокусот за специфично локално прашање и ги користи податоците за имплементирање на акција, се разликува во важни точки од практичното акционо истражување. Првата разлика е дека има две дополнителни цели: да ги мотивира индивидуите и групите да ги подобрат нивните животи и да придонесат за социјална промена на некое ниво – училиште, заедница или општество. Соодветно на тоа, истражувањето инволвира поголема група луѓе кои имаат различни искуства и гледни точки, и кои се фокусирани на истиот проблем. Ова вклучува заедничка работа на собирањето на податоци и анализите, интерпретирањето на податоците и акциите што ќе резултираат. Поради овој момент ова истражување најчесто се нарекува *колаборативно истражување*.

Во таа насока ја дефиниравме **главната цел на истражувањето**: Опис на животот и настаните што се одвиваат во самата инклузивна училишница преку приказ на случај на дете со кохлеарен имплантант.

Како **посебни цели** на истражувањето ги издвоивме следниве цели:

- утврдување на социјалните импликации на оштетеноста и
- утврдување на индивидуалните разлики во пристапите на наставниците во поглед на проценката на способностите на испитаникот.

Соодветно на главната и посебните цели на истражувањето ги дефиниравме следниве истражувачки прашања:

1. Дали наставниците употребуваат идентични методи при реализација на содржините со детето со кохлеарен имплантант и каква е нивната варијација во поглед на индивидуалните барања на испитаникот?

with the purpose of solving some problem or gathering information with the purpose to improve the current practice. To achieve maximum success the action research should result with an **action plan** or **development of work strategies**, which should be implemented and further evaluated in an ideal situation.

We decided to conduct a participatory action research. Although the participatory action research shares the focus for a specific local question and uses the data for the action implementation, it differs in some main points from the practical action research. The first difference is that there are two additional goals: to motivate the individuals and groups to improve their lives and to contribute for a social change on some level-school, community or society. According to that, the research involves a bigger group of people that have different experience and points of view that are focused on the same problem. This involves common work on the data gathering and the data analyses, interpretation of the data and the actions that follow. Because of this moment this research is most commonly called *collaborative research*.

In that direction we defined the **main research goal**: “To give a description of the life and events in the inclusive classroom through a case study of a child with a cochlear implant”.

The **research objectives** were the following:

- Determination of the social implications of the disability.
- To obtain an insight of the individual differences at the teachers’ approaches regarding the estimation of the respondent’s abilities.

According to the main goal and the research objectives we defined the following research questions:

1. Do the teachers use identical methods during the realization of subject contents with a child with cochlear implant and how these methods vary regarding their individual requests?

2. Каква е социјалната интеракција на испитаникот и неговите учители?
3. Дали наставниците извршиле одредени адаптации на курикулумот согласно потребите на испитаникот?
4. Дали испитаникот има подеднаков третман од страна на своите наставници како и неговите врстници?
5. Дали наставниците имаат компетенции кои би одговориле на барањата на испитаникот со кохлеарен имплантант во инклузивното училиште и дали имаат потреба од стручна помош од дефектолог?
6. Кои наставни методи се употребуваат во наставната работа со дете со кохлеарен имплантант во редовните училишта?

Ние решивме да ги истражуваме сите настани поврзани со училишното секојдневие на испитаникот со кохлеарен имплантант во рамките на инклузивната училишница. Во текот на истражувањето опсервиравме субјект на возраст од 12 години во текот на првата година, односно 13 години во текот на втората година од истражувањето. Испитаникот со кохлеарен имплантант е од машки пол, во петто, односно шесто одделение. Истражувањето го спроведовме во ОУ „Димо Хаџи Димов“ - Скопје. Феноменот го следевме во текот на две години - од 2006 до 2008 година.

Појавите и испитаникот ги следевме во текот на училишната година, така што континуирано ја вршевме анализата на податоците добиени од опсервацијата на училишните каде што се одвиваше наставата. Тоа значи дека постојано го следевме напредокот на испитаникот, а сумирањето на податоци го изведувавме двапати годишно за секој од наставните предмети.

По секое собирање на податоци и анализа на истите се изведуваше инструктивна работа со наставниците од страна на специјализирани лица - дефектолози. Инструктивната работа се изведуваше по направените анализи и прегледаните видеозаписи и се состоеше во предлагање на стратегии за работа со дете со кохлеарен имплантант во инклузивни услови.

Со цел да направиме холистичка анализа на случајот се определевме за комбинација на **квантитивниот и квалитативниот пристап**.

2. Description of the social interaction of the respondent and his teachers?
3. Has the school made certain adaptations according the respondent needs?
4. Does the respondent have an equal treatment by his teachers like the other pupils?
5. Do the teachers have competencies that would respond to the requests of the respondent with a cochlear implant in the inclusive school and do they have a necessity of a special educator and rehabilitator?
6. Which teaching methods are used in the teaching process with a child with cochlear implant in the regular schools?

We decided to explore all the events connected with the school everyday life of a child with a cochlear implant within the inclusive classroom. During the research we observed a subject on the age of 12 during the first year (13 during the second year of research). The child with a cochlear implant is male, in the fifth grade (sixth grade). The research was conducted in the elementary school “Dimo Hadzi Dimov”. The phenomenon was followed during a period of two years, from 2006 till 2008 years.

We monitored the phenomena and the child during the school year, and we continuously analyzed that observation data in the classrooms where the teaching was held. That means that we continuously followed the progress of the child, and we did the data summary twice per year for each of the teaching subjects.

After all the data gathered and their analyses we had instructive work with the teachers. This was conducted by specialized persons-special educators and rehabilitators. The instructive work was held after the analyses were made and the video data watched and it was consisted of suggesting work strategies with a child with a cochlear implant in inclusive environment.

With the purpose to make a holistic analysis of the case we decided on a combination of **quantitative and qualitative approach**.

Голем број на истражувачи даваат практични сугестии за начините на кои квантитативните информации би можеле да бидат вклучени во квалитативното истражување. Едноставните техники за пресметување можат да станат извонредни помошни средства во обработката на информациите кои можат да се изгубат во интензивните квалитативни истражувања. Ваквата дополнителна анализа на информациите им дава на читателите увид во целината на информациите. Истражувачите од друга страна имаат можност да ги разгледаат своите генерализации и да ги отстранат сомнежите за точноста на нивните импресии за информациите. (3)

Во ова истражување ние го употребивме паралелниот модел на поврзување на квалитативниот и квантитативниот пристап. Овој модел има тенденција да вклучува истовремено собирање на податоци употребувајќи и квалитативни и квантитативни процедури. Ние како истражувачи ги бележивме обрасците на однесување и ја броевме фреквенцијата на однесувањето за даденото прашање. Предноста на овој пристап е што дозволува поцелосна, подолга употреба на високо контекстуализирано истражување на откритие и идентификација на појавениот феномен. (4)

Во однос на стандардите за квалитетот и верификацијата ние направивме екстензивна верификација со употреба на **триангулација**. Триангулацијата на информации е поврзана директно со контекстот во кој се собираат информациите. Протоколот за триангулација се засноваше на: извори на податоци, истражувач, теорија и методолошки прашања. (5)

Триангулацијата наметнува користење на повеќе од една метода или извор на податоци во студија на социјален феномен. Ова е пристап кој користи повеќе набљудувачи, теоретски перспективи, извори на податоци и методологии, но нагласокот е на методите на испитување и изворите на податоци. Една од трите причини за широка употреба на дискретни методи е нивниот потенцијал во однос на стратегијата на истражување. Триангулацијата може да функционира во и низ истражувачките стратегии. Таа била првично конципирана како пристап кон развивање на мерки за концепти, со што ќе се

A large number of researchers give practical suggestions how the quantitative information could be included in the qualitative research. The simple techniques for counting could become remarkable assisting means in the data processing which data are usually lost in the intensive qualitative researches.

Such additional analysis of the information gives the readers an insight in the whole information. The researchers on the other hand have the possibility to see through their generalizations and the remove the suspects of their impressions for the information. (3)

In this research we used the parallel model of connection of the qualitative and the quantitative approach. This model has the tendency to simultaneously include qualitative and quantitative procedures for data collection. We, as researchers, marked the patterns of behaviour and counted the frequency for each question. The advantage of this approach is that it allows more comprehensive, longer use of highly contextual research of the discovery and identification of the occurred phenomenon. (4)

Regarding the standards of quality and verification, we made an extensive verification with the use of **triangulation**. The triangulation of the information is directly connected with the data collection context. The triangulation protocol was based on: information resources, researcher, theory and methodological questions. (5)

The triangulation requires usage of more than one method or information sources in the study of a social phenomenon. This is an approach that uses more observers, theoretical perspectives, data sources and methodologies, but the accent is on the research methods and the information sources. One of the three reasons for the wide use of discrete methods is their potential regarding the strategy of the research. The triangulation can function in and through the research strategies. It was primarily conceptualized as an approach for developing

примени повеќе од еден метод во развојот на мерките, а тоа ќе резултира со поголема доверба во наодите. Како таква, триангулацијата многу често била поврзувана со стратегијата на квантитативното истражување. Сепак, триангулацијата може исто така да се најде во квалитативната истражувачка стратегија. Сè повеќе, триангулацијата се користи за да се означи наизменичен процес на проверка на наоди, кои произлегуваат од квантитативното и квалитативното истражување.

Набљудувањето го дополниме со употреба на **видеоиндикатори** кои ни служеа како параметри за испитувањето на раководењето со училищата. Се раководевме според **Индикаторот за разгледување на интеракцијата меѓу наставникот и учениците** при што ги разгледувавме: следењето на иницијативи, примањето на сигналите, одобрувањето, артикулацијата на часот и давањето на упатства.

Во поглед на начинот на снимање на појавите се решивме тоа да биде по пат на водење белешки, употреба на дигитална камера и користење на аудиорекордер.

Резултати

Во текот на снимањето на феноменот којшто го истражувавме, како инструмент го употребивме видеоупатството за снимање и се раководевме според дадените видеоиндикатори.

Првиот индикатор е **избирање централна позиција од страна на наставникот**, односно позиција во која сите ученици ќе имаат можност да го следат наставникот. Таа позиција може да прерасне во невербален знак дека наставникот ќе даде релевантна информација. Во однос на овој индикатор се забележува напредок во текот на снимањата. По дадените инструкции од страна на стручниот тим се забележува подобрување на централната позиција во 69% случаи во третото и 92% случаи во четвртото снимање.

Во однос на вториот индикатор - **давање големи знаци**, односно доминантен јазик на телото на наставниците, исто така забележуваме подобрување во последните две снимања. Во четвртото снимање во 77% случаи наставниците покажуваа видливи големи знаци.

concept measures, with application of more than one method in the measured development and that will result in bigger confidence in the findings. As such, the triangulation was often connected with the strategy of the quantitative research. However, the triangulation can also be found in the qualitative research strategy. Further more, triangulation is used to mark a changeable process of the check up of the findings, which come from the qualitative and the qualitative research.

We added the use of **video indicators** to the observation, which we used as parameters for the exploration of the classroom management. We were guided by the **Indicator for observation of the interaction between the teacher and the pupils** with which we monitored the: initiative following, accommodation, approval, change of sequence and giving instructions.

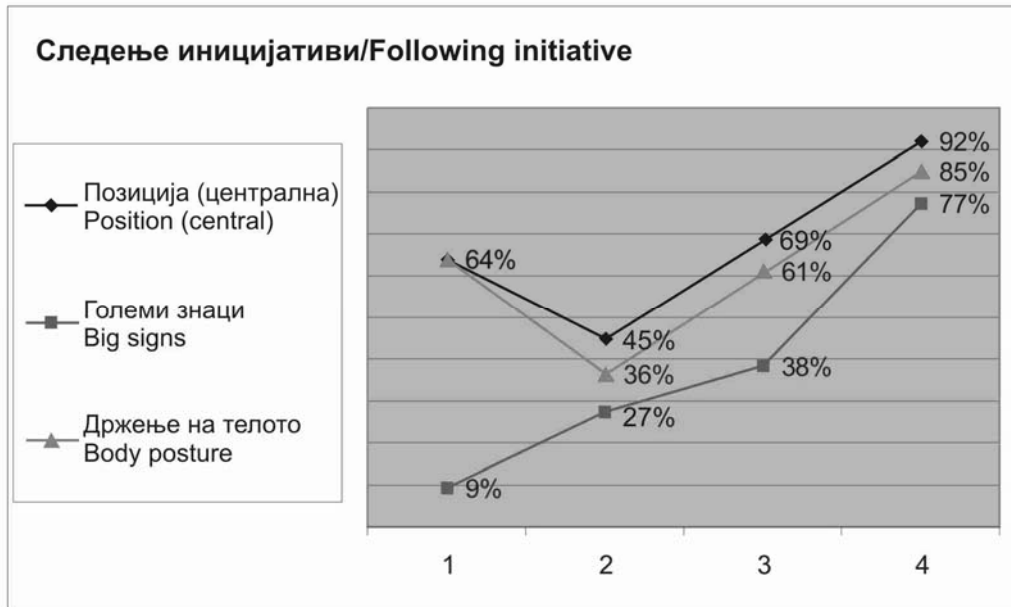
Regarding the manner of taping the phenomena we decided it to be by making notes, use of digital camera and the use of an audio recorder.

Results

During the taping of the researched phenomenon, as an instrument in the research we used the video guide for taping and we guided by the given video indicators.

The first indicator is **choosing a central position by the teacher** that is a position in which all the pupils will have the opportunity to follow the teacher. This position can grow into a non-verbal sign that the teacher is about to give a relevant information. Regarding this indicator we can notice progress during the shots. After the given instructions by the professional team we can notice an improvement of the central position in 69% of the cases in the third and 92% in the fourth shot.

Regarding the second indicator - **giving big signs** that is a dominant body language of the teachers we also notice an improvement in the last two shots. In the fourth shot in 77% of the cases we noticed big signs from the teachers.

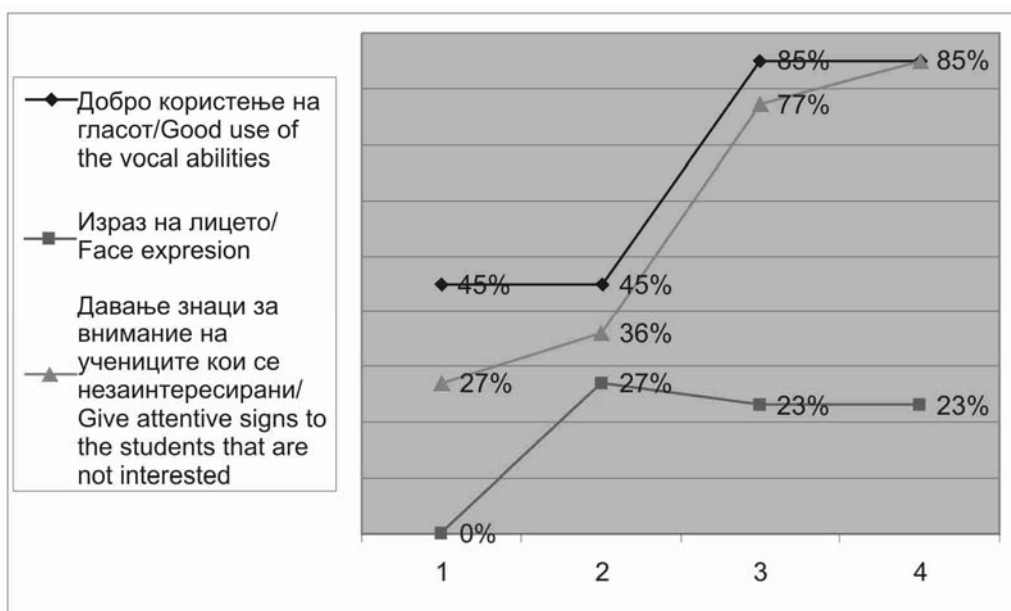

Слика бр. 1: Следење иницијативи

Figure 1 Following initiative

Кај третиот индикатор или **држење на телото** и сигналите што ги даваат наставниците, добивме помали вредности во однос на претходните два индикатора. Сепак после дадените сугестии на наставниците се забележува значително подобрување, односно во 85% случаи наставниците во четвртото снимање покажале добро држење на телото.

In the third indicator or **body posture** and the signals that the teachers give, we got lower values in comparison with the previous two indicators. Nevertheless after the given suggestions to the teachers we noticed a significant improvement. In 85% of the cases the teachers in the fourth shot showed good body posture.

Слика бр. 2: Следење иницијативи

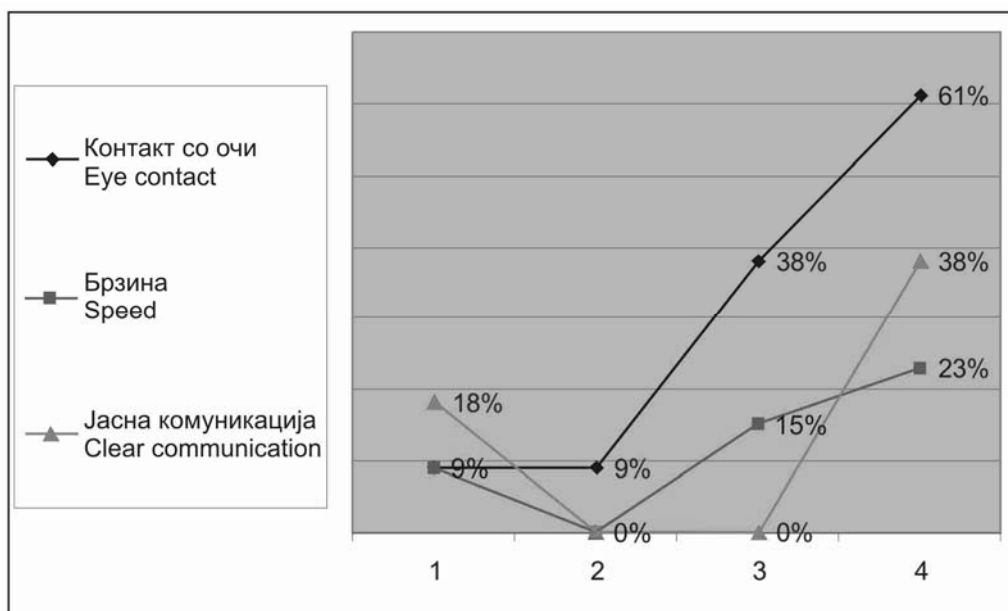
Figure 2 Following initiative

Во однос на четвртиот и петтиот параметар - **добро користење на гласот и изразот на лицето**, односно соодветна фацијална експресија (која демонстрира страв, замореност, пријателство, водство) забележуваме високи вредности при последното снимање односно во 85% од случаите. Можеме да заклучиме дека инструктивната работа на дефектолозите значајно влијае на подобрувањето на употребата на гласот и изразот на лицето.

Пониски вредности добивме при следењето на следниот параметар - **давање знаци за внимание на учениците кои се незаинтересирани** (кажување на името, подолг контакт со очите). При третото и четвртото снимање само во 23% случаи наставниците им даваа сигнали за внимание на учениците.

Regarding the fourth and fifth parameter - **good use of the voice and face expression** that is an adequate facial expression (that demonstrates fear, exhaustion, friendship, leadership) we notice high values during the last shot, that is in 85% of the cases. We can conclude that the instructive work of the special educators and rehabilitators significantly influences on the improvement of the use of the voice and the face expression.

We got lower values during the monitoring of the next parameter - **giving signs of attention of the pupils that are not interested** (pronunciation of the name, longer eye contact). During the third and fourth shot only in 23% of the cases the teachers gave signs of attention of the pupils.

Слика бр.3: Следење иницијативи

Контактот со очите го издвоивме како посебен параметар за видеоинтеракција, иако истиот може да се разгледува и во рамките на претходниот параметар. За овој седми параметар добивме висок процент при последното снимање, односно во 61% случаи наставниците во текот на четвртото снимање успеваа да воспостават контакт со ученикот со помош на очите.

Во однос на следниот параметар – **забрзување** од страна на наставникот со цел да не се

Figure 3 Following initiative

We observed the **eye contact** as a separate parameter for video interaction although the same can be monitored in the frames of the previous parameter. For this seventh parameter we got a high percentage during the last shot that is in 61% of the cases, the teachers during the fourth shot managed to establish eye to eye contact with the pupil.

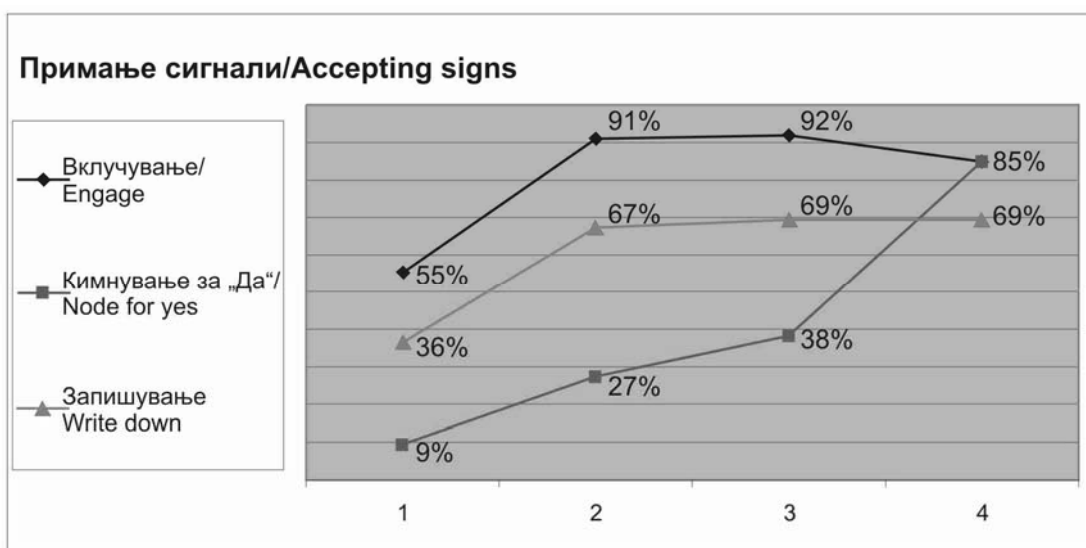
Regarding the next parameter - **speeding up** by the teacher with the purpose not to loose the

изгуби вниманието од учениците и да се направи лекцијата поинтересна, добивме ниски вредности во текот на сите снимања. При последното снимање само во 23% случаи наставниците употребиле забрзување во текот на предавањето со цел да го задржат вниманието на учениците.

Кај последниот индикатор или **јасна комуникација** која подразбира поистоветување на јазикот на телото и вербалниот јазик повисок процент добивме само при последното снимање. Во 38% случаи наставниците успеале да воспостават јасна комуникација.

attention of the pupils and to make the lesson more interesting we got lower values during all the shots. During the last shot only in 23% of the cases the teachers enhanced their speed during the lesson with the purpose to maintain the attention in the pupils.

In the last indicator or a **clear communication** that understands equalization of the body language and the verbal language we got a higher percent during the last shot. In 38% of the cases the teachers managed to have a clear communication.

Слика бр. 4: Примање сигнали

Во однос на следниот видеоиндикатор – **вклучување**, односно придружување во групата во која партиципира ученикот (или индивидуалниот ученик ако нема групна работа) забележуваме генерално високи вредности. При последното снимање во 85% случаи наставниците активно се вклучуваа во работата на ученикот (групата).

Следниот индикатор во групата на примање на сигналите од ученикот е **кимнување за „да“**. За овој индикатор кој ни покажува колку учениците знаат дека наставникот ги следи врз основа на невербалните знаци кои тој ги дава, добивме релативно високи вредности во последните две снимања односно кимнувањето го забележавме во 69% случаи. Последниот индикатор од оваа група се однесува на **запишувањето** на важните инфор-

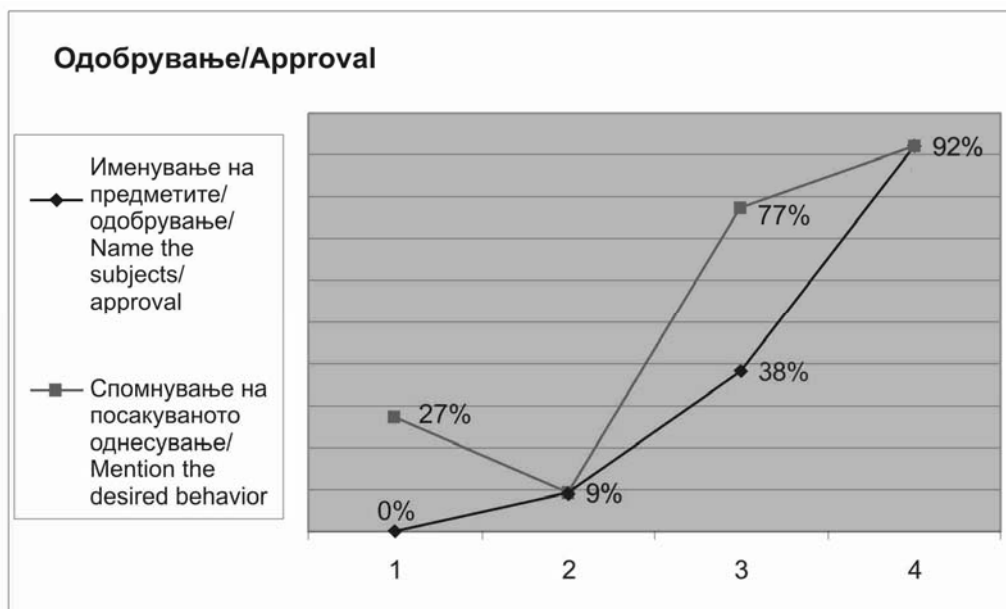
Figure 4 Accepting signs

Regarding the next indicator - **engage** that is engagement in the group in which the pupil participates (or the individual pupil if there is no group work) we notice generally high values. During the last shot in 85% of the cases the teachers were actively involved in the work with the pupil (group).

The following indicator in the group of accommodation is **nodding for yes**. For this indicator that shows us how much the pupils know that the teacher is following them based on the non-verbal signs that he gives, we got relatively high values in the last two shots. We noticed the nodding for yes in 69% of the cases. The last indicator in this group is **writing down** the important information by the teacher (on the

мации од страна на наставникот (на табла, во тетратка и сл.). Во однос на овој индикатор забележуваме огромен напредок по реализацијата на инструктивната работа од страна на членовите на стручниот тим. При последното снимање во 85% случаи наставниците ги запишувале информациите при предавањето за разлика од второто снимање при кое само во 27% случаи од наставниците запишувале информации.

black board, in the note book etc.). Regarding this indicator we noticed enormous advancement after the realisation of the instructive work by the members of the professional team. During the last shot in 85% of the cases the teachers wrote down the information during the lecture unlike the second shot in which, only in 27% of the cases the teachers wrote down information.

Слика бр. 5: Одобривање

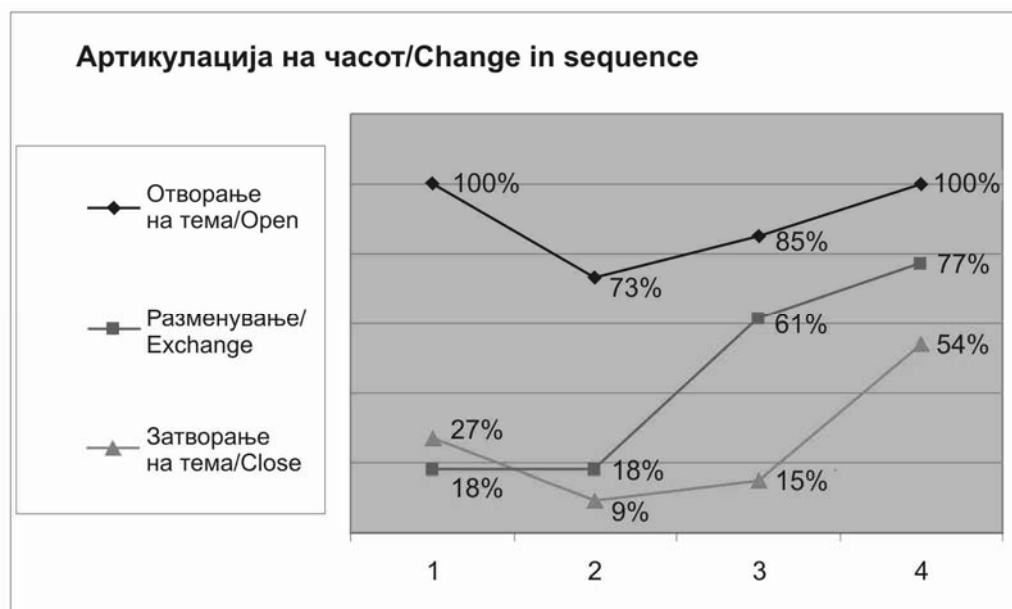
Во однос на следниот параметар од групата на индикатори кои се однесуваат на следење на иницијативата, односно **одобривање**, разгледуваме два видеоиндикатора. Од анализата на првиот индикатор **именување на предметите/одобривање** се забележува дека во 77% случаи наставниците при третото снимање и 92% од наставниците при четвртото снимање со конкретни термини ги искажувале своите акции и емоции.

Во однос на следниот индикатор – **спомнување на посакуваното однесување** може да забележиме дека при четвртото снимање добивме највисок процент, односно кај 92% случаи наставниците го спомнувале посакуваното однесување со конкретни термини.

Figure 5 Approval

Regarding the next parameter from the group of indicators, that regard to the initiative following that is approval, we observed two indicators. From the analyses of the first indicator **giving name to the objects/approval** we can notice that in 77% of the cases, the teachers in the third shot and in 92% the cases in the fourth shot showed their emotions and made actions with concrete terms.

Regarding the next indicator - **mentioning the desired behaviour** we can notice that we got the highest percentage during the fourth shot. In 92% of the cases, the teachers mentioned the desired behaviour with specific terms.

Слика бр. 6: Артикулација на часот

Артикулацијата на часот подразбира три елементи. За првиот индикатор - **отворање тема** и давање на јасни сигнали кога се отвора темата добивме извонредни резултати, односно во 100% случаи наставниците во четвртото снимање соодветно ја отвориле темата.

Во однос на следниот индикатор - добро балансирана **размена** меѓу наставникот и учениците, забележавме подобрување по дадените сугестии од страна на стручниот тим. При последното снимање кај 77% случаи забележавме дека наставниците соодветно се поврзаа со нивото на децата и адекватно разменуваа информации во текот на часот.

При анализирањето на третиот индикатор од оваа група, односно **затворање тема**, се забележуваат пониски резултати во однос на претходните два индикатора. Извесно подобрување се забележува при четвртото снимање каде во 54% случаи наставниците адекватно ги завршуваа започнатите активности.

Во однос на првиот индикатор - **преземање иницијатива** во рамките на параметарот давање упатства, забележавме минимални подобрувања после дадените сугестии од страна на професионалниот тим. При последното снимање кај 61% случаи забележавме дека наставниците преземале иницијатива во текот на своето излагање.

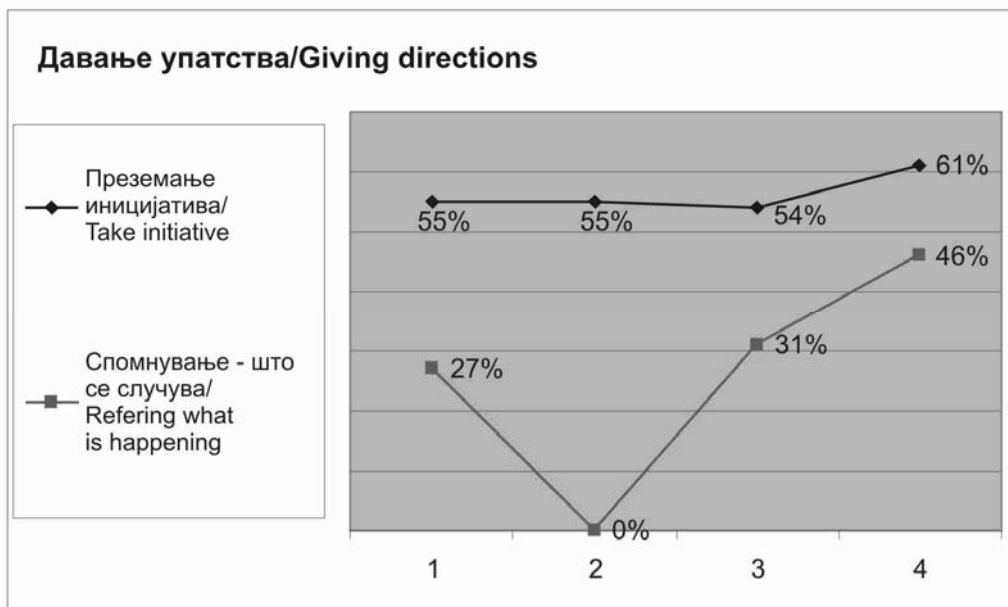
Figure 6 Change in sequence

The change in sequence counts three elements: for the first indicator - **Opening a theme** and giving clear signals when the theme is opened we got remarkable results, that is in 100% of the cases, the teachers in the fourth shot adequately opened the theme.

Regarding the next indicator - a well balanced **exchange** between the teacher and the pupil we noticed an improvement after the given suggestions by the professional team. During the last shot in 77% of the cases we noticed that the teachers adequately connected with the level of the children and adequately made exchanges during the lessons.

During the analyses of the third indicator from this group that is **the theme closing** we noticed lower results regarding the previous two indicators. A certain improvement is noticed during the fourth shot where in 54% of the cases, the teachers adequately finished the started activities.

Regarding the first indicator - **taking initiative** in the frame of the parameter - giving instructions, we noticed minimal improvement after the given suggestions of the professional team. During the last shot in 61% of the cases, we noticed that the teachers took initiative during their presentations.

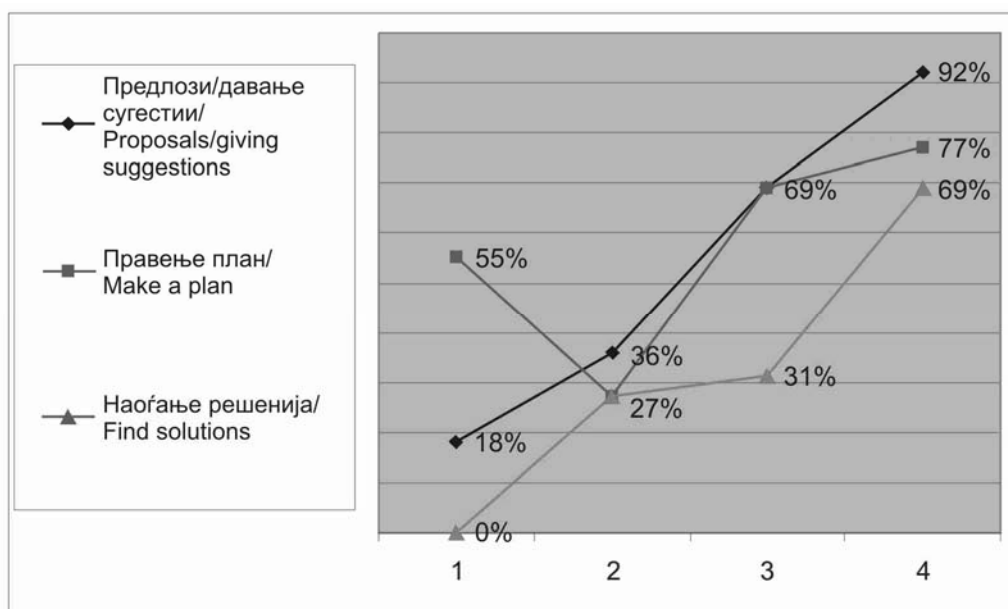

Слика бр. 7: Давање упатства

При анализирањето на следниот индикатор – **спомнување што се случува**, која активност од страна на наставниците ги стимулира учениците на размислување, добивме незадоволителни резултати при првите две снимање. По инструктивната работа со наставниците се појави подобрување, односно во 46% случаи наставниците ги стимулираа сите акции кај учениците.

Figure 7 Giving instructions

During the analyses of the next indicator – **referring what is happening**, an activity which stimulates the pupils to think, we got unsatisfactory results during the first two shots. After the instructive work with the teachers there was an improvement that is in 46% of the cases the teachers stimulated all the actions by the pupils.

Слика бр. 8: Давање упатства

Figure 8 Giving instructions

При анализа на следниот индикатор – **давање предлози, сугестии и упатства** на учениците забележуваме подобрување во текот на четирите снимања. При последното снимање кај 92% случаи забележавме дека наставниците ги коригираа учениците соодветно и навреме.

Во однос на наредниот индикатор - **правење план** кој подразбира вклучување на еден од претходните индикатори, преземање на иницијатива, добивме задоволителни резултати при последните две снимања, односно во 77% случаи наставниците преземаа иницијатива и правеа планови во текот на предавањето.

Во текот на анализирањето на последниот индикатор - **изнаоѓање решенија** за учениците кои се базираат на претходно дадените сугестии, забележавме подобрување на резултатите во текот на снимањето. При четвртото снимање во 69% случаи наставниците дојдоа до решенија за учениците.

Дискусија

Во однос на првото истражувачко прашање - **Дали наставниците употребуваат идентични методи при реализација на содржините со детето со кохлеарен имплантант и нивната варијација во поглед на нивните индивидуални барања на детето**, можеме да заклучиме дека наставниците употребуваат соодветни методи за секој наставен предмет. Некои од наставниците употребуваат идентични методи при реализација на наставните содржини, бидејќи природата на предметите го бара тоа од нив. Одредени наставници го употребуваат писмениот метод како средство за доближување на содржините кон испитаникот со кохлеарен имплантант. Ова се однесува на оние содржини кои испитаникот не може орално да ги перципира.

За да дадеме одговор на второто истражувачко прашање, односно за **социјалната интеракција на испитаникот и неговите наставници**, ние ги употребивме видеоиндикаторите за испитување на интеракцијата. Можеме да заклучиме дека социјалната интеракција меѓу испитаникот и неговите учители е идентична како и интеракцијата меѓу наставниците и другите ученици.

During the analyses of the following indicator - **giving proposals, suggestions and recommendations** to the pupils we noticed an improvement during the four shots. During the last shot in 92% of the cases, we noticed that the teachers made corrections appropriately and on time.

Regarding the next indicator - **making a plan** that includes one of the previous indicators, taking initiative we got satisfactory results during the last two shots that are in 77% the teachers took initiative and made plans during the lessons.

During the analyses of the last indicator - **finding solutions** for the pupils that are based on the previously given suggestions we noticed an improvement of the results during the shots. During the fourth shot in 69% of the cases, the teachers came up with solutions for the pupils.

Discussion

Regarding the first research question - „**Whether the teachers use identical methods during the realisation of the curricula contents with the child with a cochlear implant and their variation regarding their individual requests from the child**” we can conclude that the teachers use adequate methods for each teaching subject. Some of the teachers used identical methods during the realisation of the curriculum contents because the nature of the subjects demands it. Certain teachers use the written method as a mean for approximating the content to the subject with a cochlear implant. This regards those contents that the subject can not perceive orally.

To give an answer to the second research question - “**The social interaction between the examinee and his teachers**” we used the video indicators for the interaction observation. We can conclude that the social interaction between the child and his teachers is identical as the interaction between the teachers and the others pupils.

Во однос на следното истражувачко прашање - **Дали наставниците извршиле одредени адаптации согласно потребите на испитаникот**, можеме да заклучиме дека наставниците прават одредени адаптации. Врз основа на опсервациите и одговорите добиени со полуструктурираното интервју кои ги категоризираме во соодветни теми, можеме да заклучиме дека адаптациите ги прават наставници чии предмети имаат специфична природа.

Што се однесува на четвртото истражувачко прашање - **Дали испитаникот има подеднаков третман од страна на своите наставници во однос на неговите врстници**, можеме да заклучиме дека наставниците имаат коректен однос и подеднаков третман кон испитаникот со кохлеарен имплантант како и кон другите ученици.

Видеоиндикаторите ни овозможуваат да добиеме длабок увид во размислувањата на наставниците за нивните компетенции за работа со детето со кохлеарен имплантант во инклузивни услови и **потребата од поддршка и стручна помош од професионалец – дефектолог**. Однесувањата на наставниците укажуваат на ставот дека е неопходна континуирана поддршка од дефектолог во рамките на секојдневната работа. Тоа пред сè се однесува на инструктивната работа која овозможува употреба на различни стратегии за работа со деца со слушни оштетувања од страна на професионалецот - дефектолог.

Со цел да одговориме на последното истражувачко прашање **за видот на наставните методи кои се употребуваат во наставната работа со дете со кохлеарен имплантант во редовните училишта**, ние ги употребивме видеоиндикаторите кои се составен дел од ова истражување. Можеме да заклучиме дека наставниците употребуваат стандардни наставни методи во наставната работа со испитаникот со нагласок на писмениот метод.

Препораки за наставниците

Постојат неколку работи што може да ги направат наставниците со цел да им помогнат на децата со кохлеарни имплантанти да постигнат успех во инклузивната училишница.

Regarding the next research question - **“Whether the teachers made certain adaptations according to the needs of the student”**, we can conclude that the teachers make certain adaptations. Based on the observation and the answers gained from the semi-structured interview that we categorized in certain categories we can conclude that the adaptations are made by the teachers whose subjects have a specific nature.

Regarding the fourth research question - **“Whether the pupil has an equal treatment by his teachers in relation to his peers”** we can conclude that the teachers have a correct attitude and equal treatment towards the child with a cochlear implant as towards the other pupils.

The video indicators enabled us to gain a deeper insight in the opinions of the teachers and their competencies for working with a child with a cochlear implant in inclusive settings and **the need of support and professional help by a special educator and rehabilitator**. The behaviour of the teachers points to the attitude that a continuous support by a special educator is needed in everyday work. This before all is directed towards the need of instructive work that enables use of different strategies for working with children with hearing impairments by a professional-special educator and rehabilitator.

With the purpose to answer the last research question **for the types of teaching methods that are used in the teaching process with a child with a cochlear implant** we used the video indicators that were a part of this research. We can conclude that the teachers used standard teaching methods in their teaching with an accent of the written method.

Recommendations for the teachers

There are few things that the teachers can do with the purpose to help the children with cochlear implants to achieve success in the inclusive classroom.

- Треба да се редуцира вревата во задни-ната во училищата.
- Наставниците треба да го добијат аудитивното внимание на ученикот. Не треба да тропаат на масата или да прават движења со рацете за да го добијат неговото внимание.
- Наставниците треба да го добијат вниманието на детето и да разговарат лице в лице. Детето со кохлеарен имплантат ќе има тешкотии да го разбере и да го слушне наставникот ако тој/таа зборува свртен/а со грб. Тука се вбројуваат и примерите кога наставникот зборува додека пишува на таблата.
- На таблата треба да се пишуваат клучни зборови, датуми и задачи за дома.
- Треба да се употребуваат визуелни демонстрации или напишани листови како поддршка за вербалните презентации.
- Наставниците треба да очекуваат придонесот на детето да биде по орален пат.
- Наставниците треба да побараат од ученикот да повтори или напише некој неразбирлив збор или фраза.
- Наставниците треба да побараат од ученикот да ги замени старите зборови со нови - проширување на речникот во различни контексти.
- Наставниците треба да ја повторат или да ја парафразираат информацијата во поедноставна форма.
- Наставниците треба да се обидат да стојат релативно мирно кога зборуваат.
- На детето треба да му се дозволи да го промени местото на седење доколку верува дека промената ќе придонесе за подобро разбирање на предавањето.
- Доколку е потребно, наставниците треба да го воведат другарскиот систем. Другарчето може да му помогне на детето доколку има проблеми со следењето на насоките, да сподели белешки, да му даде информации за дискусијата и сл.
- Кога наставниците зборуваат со дете со кохлеарен имплантат, треба да седат од истата страна од која се наоѓа кохлеарниот имплантат.
- Наставниците треба да зборуваат со малку помала брзина кога презентираат нова содржина.
- На детето треба да му се објасни што следи во дискусиите или предавањата.
- The background noise should be reduced;
- The teachers should gain the auditory attention of the pupil. They shouldn't knock on the table or make hand movements to gain his attention;
- The teachers should gain the child's attention and talk face to face. The child with a cochlear implant will have difficulties to understand and hear the teacher if he/she talks with his/her back turned on the other side;
- The key words, dates and home tasks should always be written on the blackboard;
- They should use visual demonstrations or written notes as a support of the verbal presentations;
- The teachers should expect the contribution of the child to be oral;
- The teachers should ask from the pupil to repeat or write some word or phrase that he/she didn't understand;
- The teachers should ask the pupil to change the old words with new ones - widening of the vocabulary in different contexts;
- The teachers should repeat or paraphrase the information in a more basic form;
- The teachers should stand relatively still when they talk;
- The child should be allowed to change the sitting position if he believes that the change will contribute a better understanding of the lesson;
- If it is necessary the teachers should implement the body system. The body could help the child if he had problems with following direction, to give him information about the discussion etc;
- When the teachers talk with a child with cochlear implant they should sit on the same side where the cochlear implant is placed;
- The teachers should talk slowly when they present a new content;
- The child should be explained what follow in the discussions or the lessons;

- Наставниците не треба да го подигнуваат тонот и не треба да викаат.
 - Наставниците треба да му дадат дополнително време на детето да направи аудитивно процесирање.
 - Новонаучените зборови треба често да се повторуваат и треба да се даваат алтернативни зборови кога предаваат нов вокабулар.
 - Наставниците треба да употребуваат наставни ливчиња со цел да му помогнат на детето да следи упатства.
 - Треба да се оствари средба со родителите и наставниците за да им се објаснат деловите на имплантантот и како да постапат во случај на појава на одредени проблеми (6).
- The teachers should not rise their voice tones and they should not yell;
 - The teachers should give additional time to the child for a auditory processing;
 - The newly learned words should be often repeated and they should give alternative words when they teach new vocabulary;
 - The teachers should use notes with the purpose to help the child to follow directions;
 - They should organize a meeting with the parents to explain the parts of the implant and what to do in case if some problems occur(6).

Литература / References

1. Johnsen, B. Skjorten, M. *Education-Special Needs Education, Towards inclusion* Oslo: Unipub forlag, 2001.
2. Nevins M.&Chute P. *Children with Cochlear Implantss in Educational Settings* London, 1996.
3. Creswell J. W. *Qualitative Inquiry and Research Design* London: Sage Publications, 1998.
4. Silverman, D. *Interpretating Qualitative Data* London: Sage publications, 2001.
5. Office of Behavioral and Social Sciences Research, Qualitative Methods In Health Research, *Opportunities and Considerations in Application and Review* USA, 2006.
6. Jachova Z. Karovska A. *A child with a cochlear implant in the inclusive classroom*, "Towards inclusion-dilemmas in theory and practice" Belgrade: University in Belgrade, Faculty for special education and rehabilitation, 2008.